

Podvizi naših mornara u Oslobodilačkom ratu

Kap. freg. Anđelko Kalpić, Split

VARLJIVOST RATNE SREĆE NA MORU

Rijetko gdje odlučuju toliko sekunde u pravilnom i brzom donošenju odluke za akciju kao što je to slučaj na moru. Da stvar bude još složenija u borbi na moru mogu iznenada nastati vrlo raznolike situacije u kojima se često slabiji može naći gotovo u bezizlaznom položaju. Takvih je situacija bilo i u Narodnooslobodilačkom ratu na moru i kad je izgledalo da više nema izlaza naši mornari sa naoružanih brodova i vojnici mornaričke pješadije su ga našli.

PČ »MIRAN« PRISTAJE U LUKU OKUPIRANU OD NEPRIJATELJA

Brod »Miran« bio je jedan od naoružanih brodova, u stvari ribarski brod od 40 tona, naoružan sa dva topa i to jednim od 40 i drugim od 20 milimetara i sa 2 mitraljeza i uvršten u flotilu patrolnih čamaca.

30. januara 1944. godine u 18.30, po naređenju štaba III POS, otplovio je PČ »Miran« iz luke Sali za Vis, gdje je ujutro otplovio. U toku dana ukrcao je nekoliko bačava pogonskog materijala i uveče pošao iz Visa prema sjeveru.

Za vrijeme dok se »Miran« nalazio na izvršenju zadatka, neprijatelj se iskrcao u luci Sali. Ne sluteći ništa o ovoj promjeni (na Visu se o njoj još ništa nije znalo) »Miran« je oko tri sata noću pristao na lukobran. Stražar na obali primio je vezaljku i vezao je preko bitve. Komandant je potom manevrom motora okretao brod da bi mu pramac bio prema izlazu iz luke.

U jednom trenutku bilo je potrebno premjestiti vezaljku na drugu bitvu. Komandant je naredio mornaru na pramcu da premjesti vezaljku, a mornar je to prenio stražaru na obali. Stražar je premještajući vezaljku rekao: »Gut, was ist das? Mornar sa pramca je na to javio komandantu da je na obali Englez i da ne razumije šta govori. Komandantu je to bilo sumnjivo, pa je naredio signalisti da osvijetli stražara. Kada je Nijemac bio osvijetljen bacio je vezaljku i pobjegao sa obale. Komandant je naredio: »Odriješit, naprijed svom snagom!« Čamac je uspio nesmetano da se udalji.

DVA SUSRETA »KORNATA«

Posljednjeg dana mjeseca februara 1944. godine isplovio je iz Visa u pravcu Kornata NB 8 »Kornat«, tunolovac od 90 tona, naoružan sa jednim topom od 40 milimetara i tri topa od 20 milimetara, te 3 mitraljeza.

U 23.30 kada se brod našao u blizini Blitvenice upao je u zasjedu od 4 do 5 neprijateljskih brodova, koji su na njega iznenada otvorili vatru »Kornat« se jasno ocrtavao prema mjeseci, a neprijatelj je gađao u tami iz pravca obale.

Borba je trajala oko pola sata na rastojanju od 400 metara. Na neprijateljsku vatru brod je odmah odgovorio svojom vatrom i uspio da odbije neprijatelja. Teško oštećen »Kornat« je uplovio u uvalu Žakanj. Na brodu su ranjena četvorica, jedan je od zadobivenih rana umro u bolnici.

Par mjeseci kasnije posada »Kornata« doživjela je još jedan težak sukob na moru.

NB 8 »Kornat« je u vožnji iz Kornata za Vis, na 15 Nm južno od Blitvenice, vozeći u kursu 140° primijetio, oko 2 sata noću 2. juna 1944. godine, sa desne strane prema mjesecu na udaljenosti oko 1 Nm dva broda.¹ Dat je propisni signal (2 zelena). Brodovi nisu odgovorili ništa, nego su skrenuli prema »Kornatu«, a do tada su vozili u kursu 150°. Na »Kornatu« su bili uvjereni da su to engleski brodovi, jer oni i ranije na naše pozivne signale nisu odgovarali, nego su skretali prema brodu, a do tada se neprijateljski brodovi nikad nisu pojavljivali u tome području.

Kada su se približili našem brodu na sto metara rastojanja, zaustavili su se i ispalili nekoliko rafala preko »Kor-

nata«. Na to im je sa našeg broda preko magnetofona doviknuto »Jugoslav partizan« uz istovremeno davanje propisnog signala. Na to je sa neprijateljskih brodova doviknuto: »O keje« i brodovi su se približili našem brodu, jedan po krmi na oko 30 metara, a drugi je pristao uz »Kornat«, bacio pramčani konop, uhvatio se čakljom za njega, za vrijeme dok je posada uperila strojnice na našu posadu i počela na italijanskom jeziku vikati »Ruke u vis«. Posada »Kornata«, misleći još uvijek da su to Englezi, digla je ruke u vis.

Potom je neko izdao naređenje na italijanskom jeziku da se naša posada prekrca na njihov brod, što naši nisu odmah učinili. Tada je skočio jedan mornar sa neprijateljskog broda na »Kornat«, dohvatio je laku »Bredu« i uperio je prema komandnom mostu. Zamjenik komandanta, koji se nalazio u kormilarnici iskočio je iz nje i videći da pred sobom ima neprijateljskog vojnika, povikao je: »To je Nijemac, baci ga sa mitraljeza«, skočio je u kormilarnicu i uputio motor svom snagom naprijed. U taj mah pronio se brodom glas da su to Njemci. Pramčani konop je ispao, čaklja odbačena, a na njemačku vatru iz automatskog oružja odgovorila je odmah posada, gađajući iz svih svojih oružja.

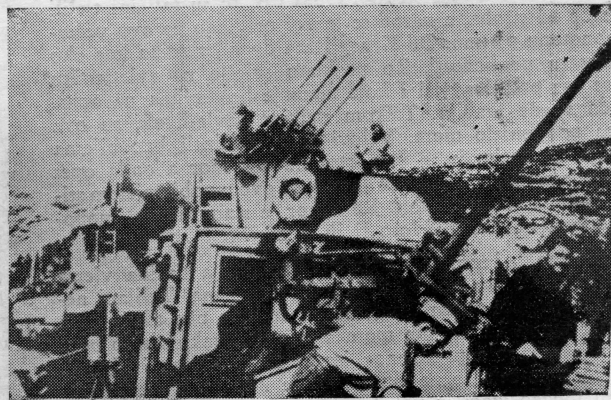
Osam mornara bilo je ranjeno na više mjesta prvim njemačkim rafalima, od čega četvorica teže. Sa izvjesnim prekidima borba je trajala sve do četiri sata ujutro. Pred kraj borbe napadali su »Kornata« četiri neprijateljska torpedna čamca. Ipak, ovaj naš naoružani brod je u 7,30 uplovio na Vis.

NAPAD NJEMAČKIH DIVERZANATA NA VELI RAT

Četiri platnene sandoline i četiri njemačka diverzanta ukrcala su se na jednu motornu torpiljarku u Rijeci, 13. februara 1945. godine, i u toku noći iskricali se sa sandolinama na obalu Dugog otoka, oko dvije nautičke milje jugoistočno od svjetionika Veli Rat, sa zadatkom da bace u vazduh svjetionik.

U blizini svjetionika opazili su našeg stražara i ranili ga metkom iz nečujnog pištolja. Stražar je opazio neprijateljske vojnike i otvorio na njih vatru. Napadnutom stražaru priskočio je u pomoć drugi stražar, no i on je bio ranjen metkom iz muklog pištolja, ali je za to i jedan njemački oficir bio teško ranjen. Alarmiran pucnjavom, na položaj je izašao vod mornaričke pješadije i uspio da likvidira napadača.

Ovo su samo neki primjeri o mogućim propustima i najčudnovatijim situacijama na moru, koji ponekad mogu dovesti brod i njegovu posadu do takvih okolnosti da izgleda da nema drugog izlaza nego se prepustiti inicijativi protivnika. Svako takvo prepuštanje stvorilo bi u stvari bezizlaznu situaciju. Međutim, dok se ta inicijativa drži u vlastitim rukama, onda nema bezizlaznih situacija, a da ih nema pokazali su na nizu primjera borci sa drvenih brodova Titove mornarice u toku Oslobodilačkog rata i revolucije.

NB 8 »Kornat« u jednoj akciji

¹ Prema podacima Jovana Vasiljevića: »Dejstva na Jadrani u Narodnooslobodilačkom ratu« — Vojno delo — Beograd 1957.